

УДК [373.23 + 37.011.33 + 371.134]:378.012(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/69-3-36>

Юлія САВРІЙ,
orcid.org/0000-0002-3085-5646
доктор філософії,
старший викладач кафедри педагогіки, психології та фахових методик
Комунального закладу вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського»
(Бар, Вінницька область, Україна) julyas86@bigmir.net

Марина ШПАКОВАТА,
orcid.org/0009-0003-8023-4164
викладач кафедри педагогіки, психології та фахових методик
Комунального закладу вищої освіти
«Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського»
(Бар, Вінницька область, Україна) marinashpakovata@gmail.com

ФОРМУВАННЯ “SOFT SKILLS” У МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПРОХОДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

У статті висвітлено актуальні аспекти професійної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти відповідно до сучасних освітніх тенденцій. Досліджено можливості формування універсальних навичок “soft skills” під час проходження педагогічної практики, які допомагають здобувачам освіти професійно розвиватися й в подальшому будувати успішну кар’єру.

Метою публікації є висвітлення можливостей формування “soft skills” майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти під час проходження педагогічної практики.

Педагогічна практика розглядається авторами як важлива складова професійної підготовки майбутніх вихователів, що сприяє формуванню та автоматизації надпрофесійних навичок “soft skills”, зокрема індивідуальних, комунікаційних, управлінських якостей, соціально-особистісних та соціально-комунікативних компетентностей майбутніх фахівців, що відкривають перспективи професійного зростання здобувача та формування індивідуального педагогічного стилю.

Розглянуто вплив двох видів практик: «Навчально-дослідницької» та «Переддипломної педагогічної практики», що передбачено освітньо-професійною програмою закладу вищої освіти, кожна з яких поступово вводить здобувача освіти у світ обраного фаху, формуючи професійні компетенції з різних аспектів педагогічної діяльності.

Підкреслено, що практична підготовка має значні можливості для формування різних видів “soft skills” в здобувачів вищої освіти, а саме: індивідуальних психолого-педагогічних, комунікаційних та управлінських якостей, соціально-особистісних та соціально-комунікативних компетентностей майбутніх вихователів ЗДО. Практична підготовка формує низку загальних та спеціальних компетентностей майбутніх вихователів, а також забезпечує можливість та здатність здійснювати суб’єкт-суб’єкту взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками та вихователями ЗДО.

Ключові слова: педагогічна практика, “soft skills” (м’які навички), заклад вищої освіти, заклад дошкільної освіти, здобувач освіти.

Julia SAVRIY,
orcid.org/0000-0002-3085-5646
Doctor of Philosophy,
Senior Lecturer at the Department of Pedagogy, Psychology and Professional Methods
Bar Humanitarian and Pedagogical College named after Mykhailo Hryshchuk
(Bar, Vinnytsia region, Ukraine) julyas86@bigmir.net

Marina SHPAKOVATA,
orcid.org/0009-0003-8023-4164
Lecturer at the Department of Pedagogy, Psychology and Professional Methods
Bar Humanitarian and Pedagogical College named after Mykhailo Hryshchuk
(Bar, Vinnytsia region, Ukraine) marinashpakovata@gmail.com

FORMATION OF “SOFT SKILLS” IN FUTURE EDUCATORS OF PRE-SCHOOL EDUCATION INSTITUTIONS DURING THE TEACHING PRACTICE

The article highlights the current aspects of professional training of future teachers of pre-school education institutions in accordance with modern educational trends. The possibilities of forming universal “soft skills” during pedagogical practice, which help students to develop professionally and build a successful career in the future, have been studied.

The purpose of the publication is to highlight the possibilities of forming “soft skills” of future teachers of pre-school education institutions during pedagogical practice.

Pedagogical practice is considered by the authors as an important component of the professional training of future educators, which contributes to the formation and automation of extra-professional “soft skills”; in particular, individual, communication, managerial qualities, social-personal and social-communicative competences of future specialists, which open up prospects for the professional growth of the acquirer and formation of an individual pedagogical style.

The influence of two types of practices: “Educational-research” and “Pre-diploma pedagogical practice” provided by the educational and professional program of a higher education institution, each of which gradually introduces the student to the world of the chosen profession, forming professional competencies in various aspects of pedagogical activity, is considered.

It is emphasized that practical training forms a number of general and special competencies of future educators, as well as provides the opportunity and ability to carry out subject-to-subject interaction and developmental interpersonal pedagogical communication with pre-school children and personal and socially oriented communication with parents and educators of pre-school age. Practical training has significant opportunities for the formation of various types of “soft skills” in students of higher education, namely: individual psychological-pedagogical, communication and managerial qualities, social-personal and social-communicative competences of future teachers of special education.

Key words: pedagogical practice; “soft skills”, higher educational institution, institution of pre-school education, an applicant for higher education.

Постановка проблеми. В Україні нагальним питанням є необхідність сформувані нові стандарти життя, таку модель поведінки і добробуту, яка б давала можливість користуватися всіма благами цивілізації, бережливо ставитися до природи та її ресурсів, виховувати здорову, освічену і духовно багату людину (Професійна підготовка, 2019: 10).

Отже, особливої актуальності набуває проблема підготовки педагогічних кадрів, адже їхні компетентності, якості, що формуються в умовах навчання у вищій школі, зокрема динамізм, креативність, конструктивність, комунікативність, здатність діяти у команді, стимулюватимуть становлення життєво необхідних якостей особистості та є підґрунтям подальшого успішного ступеневого розвитку й навчання.

В умовах активного пошуку інноваційних освітніх моделей формується оновлений образ педагога: консультанта, порадника, тьютора, дослідника, новатора, фасилітатора, такого, який володіє певним комплексом “hard skills” та “soft skills”, необхідним для здійснення ефективної професійно-педагогічної діяльності (Бабюк та ін., 2023: 8).

Саме тому в закладах вищої освіти одним із компонентів професійної підготовки здобувача освіти, серед найважливіших якостей спеціаліста, конкурентоспроможного на ринку праці, особливе місце займають “soft skills”, що вважаються інноваційними показниками галузі освіти.

Аналіз наукової, психолого-педагогічної та методичної літератури з окресленої нами про-

блеми свідчить, що питанням розвитку «м’яких» навичок здобувачів освіти у різний час займалося багато вчених.

Аналіз досліджень. Зокрема, серед вітчизняних дослідників в публікаціях апробаційного та дискусійного характеру можемо зазначити праці Т. Бабюк, К. Гнезділової, Н. Каньоси, К. Коваль, А. Кошель, Н. Коляди, О. Кравченко, А. Міненко, А. Тютюнник та ін., які розкривають різні аспекти проблеми формування «м’яких навичок» студентів у закладах вищої освіти. До прикладу, дослідниці Кравчук Н. та Рябошапка О. аналізують проблеми розвитку “soft skills” у майбутніх вихователів закладів освіти в процесі вивчення обов’язкових компонентів ОП «Дошкільна освіта», завдяки яким підвищується рівень фахової підготовки (Кравчук, Рябошапка, 2023). Н. Каньоса та М. Гордійчук описують результати педагогічного експерименту щодо формування “soft skills” у студентів шляхом застосування методів інтенсивного навчання (через виконання завдань, проєктів та використання можливостей альтернативної освіти) (Каньоса, Гордійчук, 2022). Дослідники А. Кошель та В. Кошель висвітлюють питання формування “soft skills” у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти під час професійної підготовки в освітньому процесі закладів вищої освіти (Кошель та ін., 2021).

Водночас цілісного розуміння процесу формування “soft skills” у майбутніх вихователів ЗДО під час педагогічної практики немає.

Метою статті є висвітлення можливостей формування “soft skills” майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти під час проходження педагогічної практики.

Виклад основного матеріалу. Закон України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», Концепція Нової української школи, Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI століття), Національна доктрина розвитку освіти, ставлять підвищені вимоги до професійної діяльності вчителя, вихователя, рівня його фахової, психолого-педагогічної компетентності. Педагог сучасної школи, як і вихователь закладу дошкільної освіти, – передусім, високопрофесійний фахівець, здатний до постійного вдосконалення та саморозвитку в процесі педагогічної діяльності, який програмується за індивідуальною траєкторією й має особистісно орієнтоване спрямування та технологічне забезпечення (Пукас, 2021: 7).

Згідно Стандарту вищої освіти України спеціальності 012 «Дошкільна освіта» підготовка майбутніх фахівців здійснюється на основі формування ряду компетентностей. У відповідності до затвердженого МОН професійного стандарту «Вихователя закладу дошкільної освіти» основними загальними компетентностями, якими має володіти сучасний вихователь, є: громадянська, соціальна, культурна, лідерська, підприємницька й етична, що формуються за період навчання у ЗВО (Професійний стандарт «Вихователя закладу дошкільної освіти», 2021).

Зміст підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти, що спрямований на формування загальних та спеціальних компетентностей, включає обов’язкові навчальні дисципліни, що охоплюють загальну і професійну підготовку та вибіркові освітні компоненти.

На сучасному етапі, важливими складовими професійної підготовки майбутніх педагогів, затребуваними на ринку праці, є комплекси “hard skills” і “soft skills”, що зможуть забезпечити успішне виконання професійної діяльності. На переконання науковців Ю. Портланд, В. Давидова та ін. “hard skills” – це знання, вміння та навички, що необхідні для виконання фахових обов’язків. Водночас “soft skills” визначають, як «м’які навички», що сприяють успішній самореалізації та досягненню професійного успіху (Бабюк, 2023: 10).

Останні дослідження ринку праці відображають помітну тенденцію значної зацікавленості працевладців до “soft skills” у випускників закладів вищої освіти. Більшість роботодавців вважають їх так само важливими, як і професійні знання та вміння.

“Soft skills” – це соціологічний термін, який характеризує емоційний інтелект людини і є комплексом особистих характеристик, що так чи інакше пов’язані з ефективною взаємодією з іншими людьми. На практиці поряд з терміном “soft skills” використовують ряд термінів з тотожним змістом: соціально-особистісні компетенції, «м’які» компетенції, «м’які» знання, «м’які» навички, “soft” знання/уміння/навички (Бабюк, 2023: 12). Згідно з класичним тлумаченням, навички в цілому і «м’які» навички зокрема, – це навички, сформовані шляхом тривалого повторення. Їх досить важко виявляти, наочно демонструвати, перевіряти, оцінювати, адже носять вони індивідуально-особистісний характер.

Варто зазначити, що саме майбутні педагоги як спеціалісти соціономічних професій повинні мати високий рівень розвитку “soft skills”, адже робота у системі «людина-людина» орієнтована на спілкування й взаємодію з людьми, а, отже, непередбачувана та пов’язана з відсутністю єдиних і жорстких алгоритмів дій, технологій до процесу професійної діяльності.

Дослідник К. Коваль запропонував наступну класифікацію “soft skills”: індивідуальні якості (вміння приймати рішення та вирішувати проблеми, чітко ставити завдання та формулювати цілі, позитивне мислення та оптимізм, орієнтація на клієнта та кінцевий результат); комунікаційні якості (вміння зрозуміло формулювати думки, вміння взаємодіяти з різними типами людей, структурувати й модерувати наради, відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо, готувати та робити якісні презентації, враховувати культурні та міжнаціональні особливості); управлінські якості («грати» в команді, об’єднувати та мотивувати команду, навчати та розвивати членів команди, передбачати та запобігати ризикам, чітко планувати та керувати часом) (Коваль, 2015: 165). Таким чином, аналіз наукових джерел підтверджує, що “soft skills” є універсальними навичками, які допомагають професійно розвиватися і будувати успішну кар’єру та позитивний імідж у будь-якій галузі, зокрема педагогічній.

Одним із головних компонентів “soft skills” майбутнього педагога є соціально-комунікативна компетентність, яка відображає його спроможність ефективно взаємодіяти з оточенням, незважаючи на зміни соціального середовища; готовність та вміння контактувати з особистостями будь-якого віку; наявність знань, умінь та навичок конструктивного спілкування; наявність внутрішніх ресурсів, необхідних для побудови ефективної

комунікативної дії у певному колі ситуацій педагогічної взаємодії (Бабюк, 2023: 15).

Соціально-комунікативна компетентність є різновидом професійної компетентності, що передбачає наявність соціально-комунікативної адаптивності, організації на моральних засадах взаємин з оточуючими, володіння прийомами міжособистісного спілкування; гуманізму; доброзичливості, вміння працювати в команді, співробітництво з широким колом осіб для проведення професійної діяльності, здатність проявляти витримку у вирішенні конфліктів; лідерстві, відповідальності за роботу в команді й виконання групових задач; розумінні соціальних та суспільних явищ, оптимізмі, вірі в себе; фрустраційній толерантності, емпатійності, здатність емоційно реагувати на переживання інших людей, проявляти співчуття і співпереживання, емоційну стійкість (Шапран, 2016: 386). Таким чином, формування соціально-комунікативної компетентності, як одного із головних компонентів “soft skills” майбутніх вихователів, безпосередньо впливає на становлення високопрофесійного фахівця дошкільної галузі.

На думку сучасних дослідників, рання професіоналізація, входження майбутнього фахівця у професійне середовище, опанування відповідних “soft skills” – запорука пришвидшення та якісного професійного становлення особистості (Рожко-Павлишин, Перхайло, 2022: 63).

Н. Каньоса та М. Гордійчук відзначають, що на формування soft skills здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» орієнтовані обов’язкові освітні компоненти загальної, професійної підготовки та вибіркової освітні компоненти (Каньоса, Гордійчук, 2022: 60).

Особливе місце в системі професійної підготовки посідають такі обов’язкові освітні компоненти, як навчальна, науково-дослідна і педагогічна практики. Основна мета проведення педагогічної практики – формування у здобувачів освіти професійно значущих якостей особистості педагога дошкільної освіти. Практиканти закріплюють теоретичні знання, формують професійний інтерес, переконуються в необхідності постійно вдосконалювати свою професійну майстерність.

Отже, педагогічна практика в ЗДО – це один із важливих етапів професійної підготовки фахівців у галузі дошкільної освіти, що сприяє поглибленню та закріпленню теоретичних знань, формуванню професійних умінь і навичок у роботі з дітьми дошкільного віку. І. Пукас стверджує, що реальна компетентність вихователя визначається саме вмінням використати набуті теоретичні знання в практичній діяльності (Пукас, 2021: 17).

Педагогічна практика є особливим видом соціальної діяльності, що спрямований на передачу від старших поколінь молодшим накопичених людством культури й досвіду, створення умов для їх особистого розвитку і підготовки до виконання певних соціальних ролей у суспільстві (Шапран, 2016: 289). Якщо взяти дане визначення за основу, то практичну підготовку майбутнього вихователя слід розглядати як цілісну педагогічну систему, спрямовану на формування теоретичних знань та практичних умінь в обраній професії, а також важливу умову особистісного розвитку.

У змісті педагогічної практики науковці виокремлюють п’ять основних складових – навчальний, виховний, науковий, комплексний і творчий. Освітній (навчальний) аспект передбачає поєднання теоретичної й практичної підготовки, створення умов для закріплення й поглиблення попередньо засвоєних знань, використання їх для вирішення практичних задач. Виховний аспект передбачає виховання професійно значущих якостей особистості вихователя (педагогічна ерудиція, педагогічне мислення, інтуїція, здатність до імпровізації, педагогічна рефлексія); потребу у педагогічній самоосвіті; розвиток інтересу і любові до професії вихователя. Науковий аспект педагогічної практики полягає в умінні використовувати в роботі з дітьми найновіші досягнення педагогіки та психології, інших наук у дошкільній ланці освіти; здійснювати дослідницьку роботу (спостерігати, аналізувати, порівнювати, зіставляти, осмислювати ідеї, закладені у педагогічному досвіді науковців і практиків, творчо використовувати їх у своїй педагогічній практиці). Творчий аспект педагогічної практики в закладах дошкільної освіти передбачає розвиток у здобувачів вищої освіти артистичних, художніх здібностей та здібностей до нестандартної інтерпретації освітнього процесу, який би зацікавив дошкільників, запам’ятався і був використаний ними у житті. Комплексний аспект педагогічної практики передбачає здійснення міжпредметних зв’язків суспільно-політичних, психолого-педагогічних та спеціальних дисциплін, єдність освітньої і виховної роботи з дітьми, просвітницьку роботу з батьками вихованців, співпрацю з колегами, самоосвітню діяльність (Ватаманюк, 2023: 205–206).

На нашу думку, саме виховний, комплексний та творчий аспекти педагогічної практики забезпечують формування та закріплення “soft skills” майбутніх вихователів як стійких сформованих навичок.

Зважаючи на вищеокреслені змістові аспекти, вбачаємо широкі можливості автоматизації навичок “soft skills” майбутніх вихователів у процесі педагогічної практики в ЗДО, зокрема індивіду-

альних, комунікаційних, управлінських якостей, соціально-особистісних та соціально-комунікативних компетентностей майбутніх фахівців.

Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 012 «Дошкільна освіта» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти в КЗВО «Барський гуманітарно-педагогічний коледж імені Михайла Грушевського» передбачає набуття здобувачами вищої освіти дошкільної галузі “hard skills” та соціальних навичок (“soft skills”). “soft skills” («м’які навички», «соціальні навички», «універсальні навички» чи «навички успішності») дають змогу випускникам ЗВО бути успішними на своєму робочому місці.

Освітньою програмою передбачено проходження двох видів практик: «Навчально-дослідницька» та «Переддипломна педагогічна практика». Кожна із практик формує професійні компетенції з різних аспектів педагогічної діяльності.

У 2 семестрі проводиться «Навчально-дослідницька практика» (4 кредити, 120 годин, 4 тижні), яка полягає у залученні здобувачів вищої освіти до самостійної дослідницької роботи, ознайомленні з методикою вивчення вікових та індивідуальних особливостей дошкільника в найбільш типових і характерних ситуаціях їх життєдіяльності в закладі дошкільної освіти та родині. Ця практика формує низку загальних та спеціальних компетентностей майбутніх вихователів, а також забезпечує можливість та здатність здійснювати суб’єкт-суб’єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками та вихователями. Її варто розглядати як важливий засіб формування соціально-комунікативної компетентності, одного із головних компонентів “soft skills” майбутніх вихователів ЗДО.

На нашу думку, для здобувача вищої освіти важливо мати загальне уявлення про методологію наукової творчості, здобути досвід організації своєї творчої діяльності, використання методів наукового пізнання. Інтеграція загальної та професійної освіти на базі дослідницької діяльності не лише сприяє значному підвищенню мотивації до отримання знань і формування відповідних компетенцій, але є стимулом оновлення змісту освіти в цілому.

У 4 семестрі другокурсники проходять «Переддипломну педагогічну практику» (6 кредитів, 180 годин, 5 тижнів), яка забезпечує поєднання теоретичної підготовки майбутніх фахівців з їх практичною діяльністю в закладах освіти, сприяє формуванню в майбутніх педагогів професійної спрямованості, визначає ступінь практичної готовності до педагогічної діяльності як професійної.

У системі професійної підготовки вона виконує такі основні функції: розвивальну (особистісна самореалізація виступає умовою динамічного вдосконалення діяльності майбутнього педагога); діагностичну (здійснюється перевірка ступеня професійної підготовки до педагогічної діяльності); конструкторсько-організаторську (уміння організовувати педагогічний процес з групою дітей або однією дитиною); комунікативну (стиль взаємин між педагогами і студентами, студентами і дітьми, їх батьками).

Таким чином, аналізуючи функції цього виду педагогічної практики, слід підкреслити, що практична підготовка має широкі можливості для формування різних видів “soft skills” у здобувачів вищої освіти, а саме: індивідуальних психолого-педагогічних, комунікаційних та управлінських якостей майбутніх вихователів ЗДО.

Висновки. Педагогічна практика – важлива складова професійної підготовки майбутніх вихователів, що сприяє формуванню та автоматизації надпрофесійних навичок “soft skills”, зокрема індивідуальних, комунікаційних, управлінських якостей, соціально-особистісних та соціально-комунікативних компетентностей майбутніх фахівців, що узгоджують особистісний та фаховий розвиток, відкривають перспективи професійного зростання здобувача та формування власного індивідуального педагогічного стилю. Практична підготовка формує низку загальних та спеціальних компетентностей майбутніх вихователів, а також забезпечує можливість та здатність здійснювати суб’єкт-суб’єктну взаємодію і розвивальне міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та особистісно- і соціально зорієнтоване спілкування з батьками та вихователями ЗДО.

Перспективою подальших розвідок може бути вивчення зарубіжного досвіду формування “soft skills” у процесі практичної підготовки майбутніх вихователів ЗДО.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ватаманюк Г. П. Практична підготовка майбутніх вихователів: зміст і шляхи вдосконалення. *Педагогічна освіта: теорія і практика*: Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н.В.]. Вип. 34 (1–2023). Київ : Міленіум, 2023. С. 200–216.
2. Каньоса Н., Гордійчук М. Актуальність розвитку soft skills у реалізації індивідуальної освітньої траєкторії майбутніх фахівців дошкільної освіти. *Гуманізація навчально-виховного процесу*. 2022. № 1 (101). С. 56–67.
3. Коваль К. О. Розвиток “soft skills” у студентів – один із важливих чинників працевлаштування. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 2. С. 162–167. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvpi_2015_2_26 (дата звернення: 20.10.23).
4. Кошель А. П., Кошель В. М., Міненок А. О. Розвиток soft skills у майбутніх вихователів ЗДО як необхідний компонент конкурентоспроможності на ринку праці. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 12. С. 194–198.
5. Кравчук Н., Рябошапка О. Розвиток “soft skills” майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у процесі вивчення обов'язкових компонентів освітньої програми дошкільна освіта. *Вісник науки та освіти: журнал*. 2023. № 7(13) 2023. С. 1049. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/166> (дата звернення: 20.10.23).
6. Професійна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій: український і зарубіжний досвід : монографія. Івано-Франківськ : НАІР, 2019. 340 с.
7. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти. URL: https://drive.google.com/file/d/1575w7i5Oi_TVZy1w_ot6Ez1AN97RaRIw/view (дата звернення: 20.10.23).
8. Пукас І. П. Основи саморозвитку професійної компетентності майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти : монографія. Київ : Вид-во «Центр учбової літератури», 2021. 134 с.
9. Рожко-Павлишин Т., Перхайло Н. Soft skills як умова ефективної професіоналізації майбутніх педагогів закладів дошкільної освіти. *Молодь і ринок*. № 3–4 (201–202), 2022. С. 61–66.
10. Сучасний психолого-педагогічний словник / авт. кол. за заг. ред. О. І. Шапран. Переяслав-Хмельницький (Київська область) : Домбровська Я. М., 2016. 473 с.
11. Технології формування Soft Skills в системі професійної підготовки педагога : навчальний посібник [Електронний ресурс] / уклад. Т. Й. Бабюк, Н. Г. Каньоса, С. М. Бабюк. Кам'янець-Подільський : Видавець Ковальчук О.В., 2023. 222 с.

REFERENCES

1. Vatamaniuk H. P. (2023). Praktychna pidhotovka maibutnykh vykhovateliv: zmist i shliakhy vdoskonalennia. [Practical training of future educators: content and ways of improvement] *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: Zbirnyk naukovykh prats / Kamianets-Podilskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Ohiiienka; Instytut pedahohiky NAPN Ukrainy* [hol. red. Bakhmat N.V.]. – Collection of Scientific papers Kamianets-Podilskyi National Ivan Ohiiienko University. Institute of Pedagogical National Academy of Sciences of Ukraine. vol. 34 (1–2023). Kyiv : Milenium, 200–216. [in Ukrainian].
2. Kanosa N., Hordiichuk M. (2022). Aktualnist rozvytku soft skills u realizatsii indyvidualnoi osvithoi traiektorii maibutnykh fakhivtsiv doshkilnoi osvity. [The relevance of soft skills development in the implementation of the individual educational trajectory of future preschool education specialists] *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu*, № 1 (101), 56–67. [in Ukrainian].
3. Koval, K.O. (2015). Rozvytok «softskills» u studentiv – ody z vazhlyvykh chynnykiv pracevlashtuvannia [Development of «softskills» for students is one of important factors of employment]. *Visnyk Vinnytskoho politekhnichnoho instytutu – Bulletin of Vinnytsia Polytechnic Institute*. 2015. № 2, 162–167. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvpi_2015_2_26. (accessed 20 Oct. 2023). [in Ukrainian].
4. Koshel A. P., Koshel V. M., Minenok A. O. (2021). Rozvytok soft skills u maibutnykh vykhovateliv ZDO yak neobkhidnyi komponent konkurentospromozhnosti na rynku pratsi. [Development of soft skills in the future educators as a necessary component competitiveness in the labor market] *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky. – Bulletin of the T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»*. Series. Pedagogical sciences. 12, 194–198. [in Ukrainian].
5. Kravchuk N., Riaboshapka O. (2023). Rozvytok “soft skills” maibutnykh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity u protsesi vyvchennia oboviazkovykh komponentiv osvithoi prohramy doshkilna osvita. [Development of “soft skills” of future educators of preschool education institutions in the process of studying mandatory components of the educational program preschool education] *Visnyk nauky ta osvity – Herald of science and education: zhurnal*. no 7(13) 2023, 1049. Retrieved from: <http://perspectives.pp.ua/index.php/vno/issue/view/166>. (accessed 20 Oct. 2023). [in Ukrainian].
6. NAIR (2019). Profesiina pidhotovka fakhivtsiv u vymiri novykh osvitnikh realii: ukrainskyi i zarubizhnyi dosvid: monohrafiia. Ivano-Frankivsk.
7. Profesiinyi standart «Vykhovatel zakladu doshkilnoi osvity. Retrieved from: https://drive.google.com/file/d/1575w7i5Oi_TVZy1w_ot6Ez1AN97RaRIw/view (accessed 20 Oct. 2023). [in Ukrainian].
8. Pukas I. P. (2021). Osnovy samorozvytku profesiinoi kompetentnosti maibutnoho vykhovatelja zakladu doshkilnoi osvity: monohrafiia. Kyiv : Vyd-vo “Tsentr uchbovoi literatury”. [in Ukrainian].
9. Rozhko-Pavlyshyn T., Perkhailo N. (2022). Soft skills yak umova efektyvnoi profesionalizatsii maibutnykh pedahohiv zakladiv doshkilnoi osvity. [Softskills as a condition for effective future childcare teachers of preschool institutions] *Molod i rynek*. № 3–4 (201–202), 61–66. [in Ukrainian].
10. Shapran O. I. (red.) (2016). Suchasnyi psykholoho-pedahohichniy slovnyk. Pereiaslav-Khmelnitskyi (Kyivska oblast) : Dombrovska Ya. M. [in Ukrainian].
11. Babiuk T. Y., Kanosa N. H., Babiuk S. M. (uklad.) (2023). Tekhnolohii formuvannia Soft Skills v systemi profesiinoi pidhotovky pedahoha: navchalnyi posibnyk. [Technologies for the formation of Soft Skills in the system of professional teacher training: tutorial]. [Elektronnyi resurs]. Kamianets-Podilskyi : Vydavets Kovalchuk O.V. [in Ukrainian].